

- *інституціональні ознаки*, які характеризують внутрішню структуру державної влади, як певним чином організованої сукупності матеріально-речових елементів (органи держави, посадові особи, апарат держави тощо);

- *регулятивно-нормативні ознаки*, тобто ознаки, які характеризують державу як систему взаємовпорядкованих зв'язків з:

- (а) оточуючими її суспільними суб'єктам;

- (б) її внутрішньоструктурними елементами, які можуть виступати як соціальні суб'єкти (державні органи, посадові особи тощо). До регулятивно-нормативних ознак держави відносять наявність позитивного права, законодавства, а також інших регулятивних форм – правових звичаїв, традицій, процедур тощо.

На підставі здійсненої класифікації ознак держави, здавалося б, достатньо просто дати визначення поняття «держава»: основні ознаки її названі, зрозумілі основні підходи до тлумачення. Однак все не так просто. Зовсім не зрозуміло, які саме ознаки держави є факультативними, а також, наявність яких саме ознак є мінімально достатнім для того, щоб певне соціальне утворення можливо було б назвати державою, а які саме ознаки мають пріоритет по відношенню до інших - все це робить питання формулювання наукової дефініції «держави» дуже складним завданням.

Тому, у зазначеному ракурсі, у спеціальній державознавчій літературі **під державою розуміють насамперед основний інститут політичної системи суспільства, який організовує, скеровує і контролює спільну діяльність і відносини людей, суспільних груп, класів, асоціацій.**

Хоча, як вже зазначалося, в державознавстві існує безліч різних шкіл, які пропонують свої визначення.

Горбовий Юрій Олександрович,
курсант 1 курсу ЦСФП НАВС
Науковий керівник: Пунько О.В.,
доцент кафедри теорії держави та
права НАВС, кандидат юридичних
наук, доцент

ФОРМА ДЕРЖАВНОГО ПРАВЛІННЯ, ФОРМА ДЕРЖАВНОГО УСТРОЮ ТА ФОРМА ДЕРЖАВНО-ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ЯК ЕЛЕМЕНТИ ФОРМИ ДЕРЖАВИ

Держава як багатогранний суспільний феномен має певну сукупність складових, які утворюють нову якість держави. Кожній державі світу властива своя якісна форма.

Форма держави - це порядок (спосіб) організації та здійснення державної влади в країні. Традиційно форму держави розуміють як триєдине поняття таких складових: форми державного правління, форми державного устрою, форми державного режиму.

Умовно ці три поняття можна визначити в такий спосіб:

- 1) форма державного правління - "хто здійснює владу";
- 2) форма державного устрою - "де здійснюється влада";
- 3) форма державного режиму - "як здійснюється влада".

Форма державного правління - це законодавчо визначений порядок утворення і діяльності вищих органів держави. Форма правління будь-якої держави визначається правовим статусом глави держави. Главою держави у монархії є монарх, у республіці - президент. Крім того, главою держави може бути колегіальний орган, хунта, вождь племені тощо:

- а) колегіальний глава держави є в Швейцарії. У ст. 95 Конституції Швейцарії 1999 року зазначено, що "вища розпорядча і виконавча влада здійснюється Федеральною Радою, до складу якої входить сім осіб". Головує у Федеральній Раді Президент і його заступник віце-президент Федеральної Ради, які призначаються парламентом.

- б) хунта - це одноособовий або колегіальний глава держави, який приходить до влади незаконно, найчастіше через військовий переворот, наприклад, у Чилі (1973 р.).

- в) вождь племені - найоригінальніший легітимний глава держави, наприклад, у Західному Самоа функції глави держави довічно виконує вождь Маметоа Танумафілі II. [5, с.33].

Видова множинність глав держав не впливає на кількість форм державного правління, оскільки їх є тільки дві: монархія і республіка. Понад 150 країн світу мають республіканську форму державного правління, решта - монархічну.

За формою державного правління Україна є республікою, що визначено у ч. 1 ст. 5 Конституції України.

Республіка (від лат. *respublica*-суспільна справа)-це форма державного правління, де вища державна влада здійснюється загальнонаціональним представницьким колегіальним органом державної влади.

Традиційно розрізняють три види республіки: президентську, парламентську і змішану (президентсько-парламентську і парламентсько-президентську). Вид і назва республіки залежить від того, у кого із вищих органів державної влади більше повноважень. [3, с.46]

Монархія – форма державного правління, за якої державна влада зосереджена цілком або частково в руках однієї особи – монарха, передається в спадщину, не залежить від населення [4, с.109].

Виділяють наступні види монархій: необмежені (деспотична та абсолютна) та обмежені (дуалістична та конституційна).

Форма державного устрою є другою складовою форми держави. Історія знає декілька форм державного устрою: федерація, конфедерація, імперія, унітарна держава тощо.

Федерація -це складна союзна держава, частинами якої є державні утворення, що мають певну юридичну і політичну самостійність.

Конфедерація -це добровільний тимчасовий союз суверенних держав, створений для досягнення конкретної спільної мети (активізація економічної співпраці, оборона держави та ін.). Держави, які становлять конфедерацію, мають рівні права та обов'язки.

Імперія -це насильно створений складний союз держав, у якому одна держава-митрополія-є пануючою, а інші - колонії, що не мають ознак суверенітету. На геополітичній карті світу Імперій сьогодні немає.

Унітарна держава -це проста єдина держава, в якій відсутні територіальні одиниці, наділені політичним суверенітетом. Унітарні держави поділяються на прості і складні. [3, с.58].

Форму державного режиму можна трактувати як порядок здійснення державної влади певними способами, методами та засобами.

Державний режим поділяється на такі види: антидемократичний і демократичний.

Демократичний режим утвердився в тих державах, де є реальна законодавчо закріплена можливість громадян контролювати дії влади. У тих державах, в яких відсутній контроль за державними органами, посадовими особами з боку суспільства, окремих громадян або такий контроль є мінімальним, превалює антидемократичний державний режим.

Демократичний режим -це вид державного режиму, якому властива децентралізація публічної влади; громадяни держави мають законодавчо визначену можливість здійснювати контроль за органами державної влади і посадовими особами, брати безпосередню участь у державному управлінні; суспільно-політичне життя ґрунтується на демократичних нормах конституції і законів, людині і громадянину гарантуються конституційні права і свободи. [5, с.58] Розрізняють три види демократичного режиму:

а) **консервативно-демократичний режим** - це вид демократичного режиму, за якого реалізується принцип поділу влади, забезпечуються права і свободи людини і громадянина, державне і суспільне життя ґрунтується на демократичних юридичних принципах і правових традиціях, визначених і гарантованих державою. Держави з таким режимом свято бережуть правові традиції своєї держави і народу, зміни до конституційного законодавства вносяться вкрай рідко. Класичним прикладом держави з консервативно-демократичним режимом є Великобританія;

б) **ліберально-демократичний режим** - це вид державного режиму, якому властиві ознаки консервативно-демократичного режиму, проте зміни до конституційного законодавства приймаються мобільніше, відповідно до вимог суспільного і державного життя. Ліберально-демократичний режим властивий країнам Латинської Америки;

в) **радикально-демократичний режим** - це вид державного режиму, за якого існує поділ влади, народ визнається єдиним джерелом влади, гарантуються права і свободи людини та громадянина, існує політичний плюралізм і економічна багатоманітність, проте держава перебуває у пошуку оптимального варіанта державотворення і правотворення, тому спостерігаються відносно часті зміни конституційного законодавства.

Антидемократичний режим - це вид державного режиму, який характеризується майже повним контролем держави над усіма сферами суспільного життя, влада концентрується в руках однієї особи чи невеликої групи осіб, порушуються права і свободи людини, забороняється множинність політичних партій тощо. Розрізняють такі види антидемократичного режиму:

а) **авторитарний режим** - це вид державного режиму, за якою влада зосереджена в руках однієї особи чи невеликої групи осіб, має безстроковий характер влада глави держави, командноадміністративний метод і метод примусу є основними у діяльності органів державної влади, суттєво звужуються політичні права та свободи громадян, спостерігається відчуження народу від влади, вибори перетворюються на фікцію, зростає активність каральних органів держави.

Авторитарний режим державного управління сьогодні діє у Венесуелі;

б) **тоталітарний режим** - це вид державного режиму, який характеризується централізацією влади, всеохоплюючим контролем суспільного життя з боку держави. За тоталітарного режиму влади відсутній принцип поділу державної влади, суспільству активно насаджується державна ідеологія, не визнається місцеве самоврядування, спостерігаються злиття державних органів і однієї партії, нетерпимість до політичного плюралізму, ігнорування будь-яких прав і свобод людини та громадянина, державна влада утримується силою каральних органів тощо.[5, с.59].

Список використаних джерел:

1. Конституція України від 28 червня 1996 р.
2. Кельман М. С. Загальна теорія держави і права / Кельман М. С., Мурашин О. Г., Хома Н. М. — Львів: Новий світ, 2003. — 581 с.
3. Марчук В. М. Основні поняття та категорії права: Навч. посіб. / В. М. Марчук, Л. В. Ніколаєва — К.: Істина, 2001. — 144 с.
4. Скакун О.Ф. Теорія держави і права: енциклопедичний курс. — Харків: Еспада, 2006. — 776 с.
5. Тлумачний словник з теорії держави і права / Авт.упоряд. К. Г. Волинка. — К.: Магістр — XXI сторіччя, 2006. — 112 с.

**Григор Дмитро Олександрович, курсант
1 курсу ЦСФП НАВС Наук
керівник: Пунько О.В., доцент кафедри
теорії держави та права НАВС, кандидат
юридичних
наук, доцент**

ПРАВОВІ СІМ'Ї СУЧАСНОСТІ

Правова система суспільства — це конкретно-історична сукупність права, юридичної практики і пануючої правової ідеології окремої держави.

До структури правової системи входять наступні головні елементи:

1) право
(законодавство); 2) юридична
практика;
3) пануюча правова ідеологія.

Поняття "правова система" виражає собою комплексну оцінку юридичної сфери життя конкретного суспільства.

Правова сім'я — сукупність національних правових систем, що мають загальні риси. **Романо-германська правова сім'я.**

До романо-германської правової сім'ї відносяться правові системи